

4. Дем'яненко С. І. Інноваційне зростання – основа стабільності агропромислового комплексу / С. І. Дем'яненко // Наука та інновації. Сільськогосподарські і аграрні технології. – 2005. – Т. 1. – Вип. 1. – С. 87–98.

Золотарьова Д. М.,

*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ЩОДО ТИМЧАСОВОГО ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

В сучасних умовах актуалізується питання, яке пов'язане із тимчасовим зайняттям земельних ділянок сільськогосподарського чи лісогосподарського призначення для проведення розвідувальних робіт. Тимчасовий характер права користування зайнятими земельними ділянками для проведення розвідувальних робіт зумовлений необхідністю забезпечення геологічного вивчення надр, яке на підставі спеціального дозволу здійснюється в межах встановленого строку. Так, згідно із земельним законодавством України строки проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін, яка укладається особою, що буде проводити розвідувальні роботи, та землевласником чи землекористувачем, на землях якого будуть проводитись такі роботи.

Варто зазначити, що особливість такого виду землекористування, як проведення розвідувальних робіт, полягає в тому, що воно, за загальним правилом, може здійснюватися на будь-яких землях без вилучення (викупу) їх у власників та землекористувачів. Об'єктивні ж реалії сьогодення, які зумовлені кризовим станом економіки країни, роблять необхідним проведення таких робіт на будь-яких землях. Але найчастіше, як свідчить практика, розвідувальні роботи здійснюються на землях сільськогоспо-

дарського та лісогосподарського призначення, а також в межах земель запасу.

Правові наслідки використання названих земель для проведення розвідувальних робіт мають важливе практичне і теоретичне значення.

Як випливає із змісту ст. 97 та ст. 97-1 Земельного кодексу України, використання чужих земельних ділянок для проведення розвідувальних робіт здійснюється без викупу (вилучення) земельних ділянок та без зміни їх цільового призначення. Це означає, що не виключається можливість, коли тимчасово зайняті угіддя (рілля, багаторічні насадження, перелogi, сінокоси та пасовища), лісові землі та чагарники використовуються для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом. У цих випадках названі сільськогосподарські угіддя, лісові землі та чагарники тимчасово перестають виконувати роль основного засобу виробництва в сільському або лісовому господарстві. При цьому проведення розвідувальних робіт в межах даних земель часто супроводжується порушенням поверхневого (родючого) шару ґрунту, рельєфу земельних ділянок, призводить до порушення якісного стану сільськогосподарських чи лісогосподарських угідь.

Викладене актуалізує питання відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, а також приведення тимчасово зайнятої земельної ділянки сільськогосподарського чи лісогосподарського призначення у попередній стан.

Згідно зі ст. 207 Земельного кодексу України втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва включають втрати сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників, а також втрати, завдані обмеженням у землекористуванні та погіршенням якості земель.

Відшкодуванню підлягають втрати сільськогосподарських угідь (рілля, багаторічних насаджень, перелогів, сінокосів, пасовищ), лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві внаслідок вилучення (викупу) їх для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом, а також внаслідок використання для будівництва, розміщення і експлуатації об'єктів нафтогазовидобування, облаштування родовища та надрокористування з метою до-

слідно-промислової розробки родовищ бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення.

Серед правових наслідків припинення права користування тимчасово зайнятими земельними ділянками, які використовуються для проведення розвідувальних робіт, самостійне місце займає обов'язок підприємств, установ та організацій за свій рахунок приводити займані земельні ділянки у попередній стан. В даному випадку йдеться про обов'язок цих суб'єктів провести рекультивацію земель, яка ч. 1 ст. 166 Земельного кодексу України визначається як комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель. Даною нормою передбачено, що землі, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та у гідрологічному режимі внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, підлягають рекультивації. Для рекультивації порушених земель, відновлення деградованих земельних угідь використовується ґрунт, знятий при проведенні гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, шляхом його нанесення на малопродуктивні ділянки або на ділянки без ґрунтового покриву.

Реалізація обов'язку спеціалізованих організацій, що проводять розвідувальні роботи, щодо приведення за свій рахунок тимчасово займаних земельних ділянок у попередній стан зумовлює необхідність документальної фіксації попереднього стану земельної ділянки. Це питання, як зазначалося раніше, має вирішуватися при укладенні угоди з власником землі або землекористувачем шляхом складання та підписання акту приймання-передачі тимчасово займаної земельної ділянки з відображенням її стану. Даний акт повинен виступати обов'язковим додатком до укладеної угоди.

У випадку, коли підприємства, установи, організації, що тимчасово використовували земельні ділянки для проведення геолого-розвідувальних, пошукових, геодезичних та інших розвідувальних робіт, не виконали передбачений ст. 97 Земельного кодексу України обов'язок щодо приведення займаної земельної ділянки в попередній стан за свій рахунок в установленний строк, вони вчинили порушення земельного законодавства.

Таким чином, виникнення правовідносин щодо тимчасового зайняття земельних ділянок сільськогосподарського чи лісогосподарського призначення для проведення розвідувальних робіт породжує в учасників таких правовідносин суб'єктивні права та обов'язки. Невиконання обов'язків спеціалізованою організацією, яка проводила розвідувальні роботи, тягне за собою настання для неї негативних правових наслідків. Так, наприклад, згідно з п. «д» ст. 211 Земельного кодексу України порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням, виступає підставою для притягнення винних осіб до відповідальності.

*Зуєва О. А.,
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Університету
митної справи та фінансів*

БІЗНЕС – ІНКУБАТОРИ ЯК ФОРМА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРОСФЕРИ

Конституцією України встановлено гарантії вільного розвитку підприємницької ініціативи для всіх суб'єктів права, за деякими виключеннями (ст. 42). [1] До того ж, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Для цього державою створюються умови для повного здійснення громадянами права на працю та гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності (ст. 43). Одним зі способів реалізації зазначених конституційних прав є розвиток малого підприємництва в цілому та в агросфері зокрема. До речі, саме малі підприємства є основою аграрної галузі майже усіх країн Європейського Союзу, в яких політика та ринок зорієнтовані саме на них. На Україні ж такі господарства не є активними суб'єктами ринку сільськогоспо-